

Muka Ernst dr. — **Wjela Jan Radyserb**, Pšisłowa a pšisłowne hrónčka a wusłowa Hornjołužiskich Serbow. Zběrať a zhromadziť Jan Radyserb Wjela. Dorjadowať a wudať dr. Ernst Muka. Budyšin. Z nakladom dra. E. Muki 1902. XIV + 314. Cena 5 M. — Prvi duševni odličnik med lužiškimi Slovani je dandanes dr. Ernst Muka, izdajatelj navedene knjige. Ta vsestranski plodoviti mož, profesor v saskem Freibergu, je leta 1891. izdal veliko znanstveno delo »Historische und vergleichende Laut- und Formenlehre der Niedersorbischen Sprache« in pred par leti osobito natančno, na avtopsiji utemeljeno statistično delo o broju lužiškega naroda. Kdor je kakor Muka v svrhu tega svojega statističnega dela prepotoval svojo domovino od sela do sela, jo prehodil od hiše do hiše, si je s tem pridobil zanimanje in sposobnost za izdajo »Poslovic, poslovičnih izrekov in pregovorov gornjelužiških Srbov«.

Ta »štož možno dospolneje zběrka« je po Smolerjevih »Pšsničkah hornych a dolnych lužiskich Serbow« (Grimma 1841 in 1843) najvažnejši plod na polju lužiško-srbskega narodopisa in je sad dolgoletnega truda. Že v štiridesetih letih preteklega veka je Smoler nagovarjal mladega pesnika-učitelja Jana Wjelo (s psevdonomim Radyserb), da bi se lotil nabiranja narodnih poslovic. Wjela se je poprijel tega posla in je leta 1894. kot plod 50letnega dela izročil dr. Muki bogat zaklad narodnega modroslovja, da ga izda, češ: »Prepisovati, primerjati in urejevati, to bi bilo delo, ki bi se ga jaz, star mož — Wjela je 81. let star, Nestor srbskih književnikov — bal.« Zasluge za to delo imajo po takem: 1) blagopokojni Smoler, ki je dal pobudo, 2) Wjela, ki je pol veka nabiral gradivo, 3) dr. Muka, ki je gradivo uredil in ga izdal v svoji nakladi.

Sprva je dr. Muka gradivo hotel razdeliti po vsebini v več manjših oddelkov, a je uvažil, da bi na ta način mnogo pregovorov moralo stati v več rubrikah, da bi se nadalje pri mnogih ne dalo reči, v kateri oddelek da vobče spadajo in da bi se končno radi lažjega iskanja vendarle moral podati abecedni pregled — za vse to pa izdajatelj ni imel prostora; zato je vse gradivo razvrstil abecedno in ga spravil v tri oddelke: A) nerimane poslovice, B) rimane, C) izreki — primere. Med tiskom se je nabralo še nekoliko gradiva; to so »Dodawki«.

Besedo »pšisława« je vzeti tu v najširšem pomenu besede, po katerem je »pšisłowo« tudi vsaka primera, kakor »Slowo kaž worjech« (beseda kakor oreh), ali izrek: »Zdi se mu, da mu kralj pase svinje«.

Vobče se lahko reče, da je med temi »narodnimi« pregovori mnogo ponarodnelih, a v posameznih primerih je težko določiti mejo med narodnim in ponarodnelim slovstvom.

Srbi so »ratarski lud«, zato se v njih pregovorih zrcali osobito selsko in poljedelsko življenje, a »ze všitkich dicaše póćiwi duch!« Zelo pogosto nalletimo v njih svetopisemske osebe in kraje; na pr.: »Biblija je Boža studzeń (studenec). — Biblija wšitke postilije a předafke wući (pridigarje). — Biblija njech wostwanje, hdyž so wšě knihi na swěće spala (ako se vse knjige na svetu spalijo). — Biblija žórli njebjeski napoj (izliva). Biblija je boža lěkafnja. — Bibliju drje (= pač) w hłowje ma, we wutrobje rapaka (= vrana)«. To si je tolmačiti pač s protestantskega stališča.

Knjiga se je tiskala od l. 1895. do 1902. Sprva je bila »Maćica Serbska« obljubila, da prevzame naklado knjige, a radi nedostatka gmotnih pomočkov